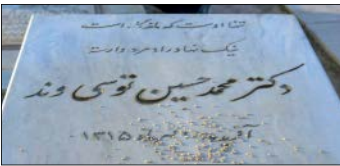

۱۶ زندگی ایران

تکمیلی

از پاژ به پاژ

روایت آنانی که آرزو داشته و دارند پس از پایان عمر هم در مجاورت حکیم سخن فردوسی توسی باشند، یک استثنای خاص دارد و این استثنا دکتر محمدحسین توسی‌وند است. پزشکی معتبر در عرصه جهانی و البته عاشق فردوسی که برخلاف همه آنان که مجاورت آرامگاه فردوسی را برای مدفن خود برگزیدند، دفن شدن در زادگاه فردوسی را برای خود انتخاب کرد. البته این عمل توسی‌وند یک تیر و دونشان بود، زیرا خودش هم به سال ۱۳۱۵ خورشیدی در همین روستا یعنی پاژ متولد شده بود. او هرچند تحصیلات دانشگاهی‌اش را در رشته جراحی مغز و اعصاب و البته فوق تخصص طب ورزشی گذرانده بود اما مشق شاهنامه خوانی براساس آنچه پدر در کودکی آموزشش داده بود و البته عشق به فردوسی و شاهنامه باعث شد تا نه‌تنها بخش قابل توجهی از دارایی خود را برای ایجاد بنیاد فردوسی هزینه کند بلکه وصیت کند تا پس از مرگ در روستای زادگاه حکیم توس، یعنی پاژ دفن شود تا واداریش از فردوسی و زادگاهش را اثبات کند. شاید همین علاقه که نماد آن علاوه بر ایجاد بنیاد فردوسی توصیه همیشگی وی به جوانان برای تلاش زیاد در راه احیای مفاخر فرهنگی و شناساندن آنها به مردم بود، باعث شد تا گرچه در دیار غربت اما درست در روز ملی بزرگداشت خاندونگار سخن توس؛ یعنی ۲۵ اردیبهشت ۱۳۹۳ به فردوسی بزرگ بیبوند و به براساس وصیتش برای همیشه در خاک روستای پاژ، زادگاه خالق شاهنامه آرام گیرد.

طراح:بیژن گورانی

جدول شماره ۵۹۲۸

جدول عادی

افقی: ۱) نام آذری - سیدها- برجسته‌ترین اثر نظامی گنجوی ۲) غذای شیرازی که ماده اصلی آن سیب‌زمینی است- زره‌ساز ۳) شب سی‌ام آذر- مقام و مرتبه- اهل ساوه ۴) دانه‌های ریز گیاهی برای مداوای سرفه‌های مزمن- چند رئیس- خاطر ۵) وسیله‌ای برای انتقال صدا- آلیاژ از آهن ۶) درنده جنگل- اتاق دیده‌بانی- ولود ۷) کنترل دقیق- درخشان- قومی ایرانی ۸) ظروف مسی می‌سازد- از سلسله‌های حکومتی ایران- رودخانه ارس ۹) عدد اول- اقدام به کاری- زن گندمگون ۱۰) اندامی در گیاهان بی‌گل- بیهوده- جوان ۱۱) شجاع- پیدا نمی‌شود ۱۲) از مهم‌ترین منابع انرژی- وسیله‌ای برای پرواز- نوعی کباب برگ ۱۳) اسافه‌ها- از مرکبات- سایبان چشم ۱۴) رفیق- بازیگر مرد فیلم متری شیش و نیم ۱۵) قوی هیکل- چراغ- خدای درویش.

عمودی: ۱) سخنور- روزانه- خوشی و خرمی ۲) به حالت خمیده- داستانی نوشته ماکسیم گورکی- شهری در گیلان ۳) پدر پدر- پلیس مخفی آلمان هیتلری ۴) طلمت- پاینده- اسب چاپار ۵) تکرار حرفی- رابطه خویشاوندی آبا و اجدادی- خطوط میله‌ای اطلاعات کالا ۶) دستگاه اعلام خطر سرت- خرس سیاه و سفید- پارچه استریل زخم‌بندی ۷) شهرستانی در آذربایجان شرقی- دانشمند دینی- معشوقه مجنون ۸) بازرگان- واحد اندازه‌گیری گرما- جانشین وضو ۹) کتابی معتبر در حوزه عاشورا پژوهی-

حل جدول عادی شماره ۵۹۲۷

	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	ب	ت	ب	ت	ب	ت	ب	ت	ب	ت	ب	ت	ب	ت	ب
۲	ب	ت	ب	ت	ب	ت	ب	ت	ب	ت	ب	ت	ب	ت	ب
۳	ل	ا	و	ا	و	ا	و	ا	و	ا	و	ا	و	ا	و
۴	ک	ا	ل	م	ع	ت	ی	ک	س	ا	د	ی	ا	ک	ی
۵	ج	ا	ی	م	ی	ا	د	ا	ع	ا	ی	ا	ی	ا	ی
۶	ا	ن	م	ی	م	ی	ب	ز	ب	ز	ب	ز	ب	ز	ب
۷	م	ت	م	ا	ر	م	ا	د	ا	ب	ت	ب	ت	ب	ت
۸	ج	ا	د	ه	ر	م	د	ه	ر	ا	ه	ر	ا	ه	ر
۹	م	ر	ی	ب	ی	ا	ن	س	ا	د	ج	ا	ج	ا	ج
۱۰	ا	ن	ا	و	ا	و	ا	و	ا	و	ا	و	ا	و	ا
۱۱	م	د	م	ر	م	ی	ج	ل	ب	ی	ل	ف			
۱۲	ت	ی	ر	م	ن	ی	ا	س	ل	ط	ه				
۱۳	ب	ت	ا	ک	ل	ر	ف	ع	ت	ر	ف	ع	ت	ر	ف
۱۴	س	ی	ا	د	و	ز	ی	م	ر	ع	س	ج	ر		
۱۵	ت	ی	ر	م	ی	ل	ه	ل	ی	و					

گردشگری منطقه‌ای برای ایران مهم است

توجه ویژه به گردشگری منطقه موضوعی است که وزیر میراث فرهنگی آن را در شمار اولویت‌های کاری وزارتخانه متبوع خود عنوان می‌کند. علی‌اصغر مونسان این را در نشست با سفیر جمهوری ارمنستان در ایران عنوان کرده و گفته: معتقدیم گردشگری علاوه بر کارکردهای اقتصادی، موجب توسعه روابط و

رضا سلیمان نوری

ایران

افرادی را که

امکان همنشینی

همیشگی

با فردوسی بزرگ را

به‌دست آورده‌اند

می‌توان

به ۳ گروه

باغ‌نشینان،

درگاه‌نشینان

و مجاوران

یا روستان‌نشینان

دسته بندی کرد

نخستین ساکن

همیشگی باغ فردوسی پس از خودش کسی نیست جز

سراینده زمستان و آخر شاهنامه یعنی شاعر برجسته معاصر خراسان؛

م.امید یا مهدی اخوان ثالث که اهل فرهنگ او را فردوسی معاصر لقب

داده بودند. البته دفن اخوان در توس داستان ویژه خود را دارد. داستانی

که در آن رهبر معظم انقلاب نقش اول را دارد زیرا اخوان ثالث و آیت‌ا...

خامنه‌ای از دوران جوانی و گعده‌های شعری و فرهنگی مشهد با هم

آشنایی و صمیمیتی خاص داشتند تا جایی که بعد از تهران‌نشینی

م. امید هم رهبر انقلاب در بسیاری از سفرهای خود به پایتخت

با این دوست قدیمی دیداری تازه می‌کرد. همین دوستی هم

باغ نشینان

اگر از خود صاحبخانه یعنی حکیم توس بگذریم در باغ آرامگاه تا امروز تنها دو نفر مجوز مجاورت دائمی با فردوسی را کسب کرده‌اند. این دو نفر یکی نخستین دوستدار فردوسی مدفون پس از انقلاب در توس و دیگری آخرین مدفون در این خطه است.

فردوسی معاصر

نخستین ساکن همیشگی باغ فردوسی پس از خودش کسی نیست جز سراینده زمستان و آخر شاهنامه یعنی شاعر برجسته معاصر خراسان؛ م.امید یا مهدی اخوان ثالث که اهل فرهنگ او را فردوسی معاصر لقب داده بودند. البته دفن اخوان در توس داستان ویژه خود را دارد. داستانی که در آن رهبر معظم انقلاب نقش اول را دارد زیرا اخوان ثالث و آیت‌ا... خامنه‌ای از دوران جوانی و گعده‌های شعری و فرهنگی مشهد با هم آشنایی و صمیمیتی خاص داشتند تا جایی که بعد از تهران‌نشینی م. امید هم رهبر انقلاب در بسیاری از سفرهای خود به پایتخت با این دوست قدیمی دیداری تازه می‌کرد. همین دوستی هم

	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱															
۲															
۳															
۴															
۵															
۶															
۷															
۸															
۹															
۱۰															
۱۱															
۱۲															
۱۳															
۱۴															
۱۵															

پرچوب ایالتیالی- گمراه کردن ۳) آواره- سوغات کرمان- پنهان ۴) نایب‌قهرمان جام جهانی ۲۰۱۸ روسیه- وینتام قدیم- مهره‌ای در شطرنج ۵) چراکردن- نوعی تلک‌سولوی- آه شیرین ۶) مجلس جشن- شاعر دوره مشروطه- شیرین گفتار ۷) دست‌کم- طولانی‌ترین خیابان جهان در این شهر است- بله انگلیسی ۸) از جنس آهن- عامل- بی چیز ۹) چوب خوشبو- دیسک ویدئویی دیجیتال- نزدیکان ۱۰) مایع سفیدرنگ در ساقه بعضی از گیاهان- نوشته حاشیه سند- مقابل حاشیه ۱۱) درجه فرمانده هزار- مترمربع- زمانی نوشته رضا

امیرخانی- خا‌خام ۵) رام نشده‌ا- هدف تیراندازی- خشکی مزاج ۶) قوی و نیرومند- مخزن چربی شتر- دانه معطر ۷) اشتباه لفظی- نوعی خواهر و برادر- شیرینی تبریز ۸) فریاد شادی- رهگذر- هر بخش از مسابقه بوکس ۹) آبرزی عظیم‌الجثه- رادار- لوکس ۱۰) بهتر- جاسوس- آینده ۱۱) کشور- صلح- رطوبت ۱۲) ترس- رودی در خوزستان- چهارگانه ۱۳) کتابی تألیف اسدی توسی- باعث گرفتاری و درد سر ۱۴) اشعه فرابنفش- در امانت روا نیست- میان تهی ۱۵) بی‌کم و کاست- گلی زیبا- نوع خوش.

حل جدول ویژه شماره ۵۹۲۷

	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	س	ل	ا	ج	ل	ی	ا	و	ا	و	ا	و	ا	و	ا
۲	ف	ر	ه	م	د	م	د	م	د	م	د	م	د	م	د
۳	ا	ز	م	ا	و	ا	و	ا	و	ا	و	ا	و	ا	و
۴	ا	ر	ی	س	ل	ی	ا	د	ا	ل	ک	ی	ا	ک	ی
۵	ر	ن	ج	ب	ر	ی	م	ر	ک	و	ع	س	ن	ی	س
۶	ج	ک	م	ا	د	ل	ه	د	ب	ج	ا	ر	ج		
۷	م	ا	ی	ن	ا	ب	ا	ن	ا	ب	ا	ن	ا	ب	ا
۸	ا	ب	ی	ا	ز	ک	ی	س	ی	ک	ر	م	ن	ش	د
۹	ن	د	د	ی	ر	ک	ی	س	ت	ر	ک	ی	س	ت	ر
۱۰	م	د	ن	ا	ک	ا	ل	ا	ک	ی	ا	ه			
۱۱	پ	ل	ا	ن	و	ش	ا	ا	م	ا	ی	ا	ی	ر	ی
۱۲	ا	ی	ا	ف	ن	ی	ز	ر	ی	ا	ن	ا	ن	ا	ن
۱۳	ا	ا	و	ک	ا	و	ر	د	م	ا	و	ر	د	م	ا
۱۴	ن	ف	و	س	م	ر	د	م	ر	د	م	ر	د	م	ر
۱۵	ک	ا	ر	ی	ر	م	د	م	ر	د	م	ر	د	م	ر

نزدیکی ملت‌ها می‌شود، بنابراین برنامه‌ریزی ویژه‌ای برای گردشگری کشورهای منطقه داشتیم و داریم که از جمله این کشورها ارمنستان است. مونسان افزود: آمادگی داریم ارتباط گردشگری میان دو کشور افزایش پیدا کند و به نظر می‌آید در چند ماه آینده با روند واکنسیاسیونی که در حال انجام‌شدن

بازدیدکنندگان دارای ویژگی‌های منحصربه‌فردی است. درواقع در طول دوره‌های تاریخی، مهندسان و معماران متفاوتی برای ساخت بنایی درخور شأن و جایگاه این شاعر بلندآوازه ایران زمین تلاش کردند، بنایی که معماری آن همچون کاخ بلند منظوم فردوسی در برابر باد و باران گزندی نبیند و سرانجام آن همه تلاش بنایی است که اکنون نه‌تنها چشم هر بیننده‌ای را خیره می‌کند بلکه فضای ذهنی انسان را به سمتی می‌برد که در دل آرزو کند ای کاش بتوان برای همیشه همسایه حکیم توس شد. برای همیشه که می‌گوییم منظور همان مدفون شدن در کنار یار است. البته این آرزو هرچند محال تصور می‌شود اما گذشت زمان نشان داده برای افراد محدودی ممکن بوده است. افرادی که هرچند هر کدام تحت شرایطی امکان این همنشینی همیشگی را به‌دست آورده‌اند اما آنان را می‌توان به سه گروه باغ‌نشینان (کسانی که آرامگاه ابدی‌شان در باغ آرامگاه و در کمترین فاصله ممکن با حکیم توس قرار گرفته)، درگاه‌نشینان (آنانی که هرچند توفیق مجاورت با حکیم توس را در باغ آرامگاه او کسب نکرده‌اند اما در کمترین فاصله ممکن با این باغ مدفون شده‌اند) و سرانجام مجاوران یا روستان‌نشینان (یعنی آنانی که در نزدیک‌ترین آرامستان عمومی به مقبره حکیم توس یعنی آرامستان روستای توس مدفون شده‌اند)، دسته‌بندی کرد و اما هر دسته از این سه گروه داستان خاص خود را دارند.

سبب شد تا وقتی چهارم شهریور سال ۱۳۶۹ اخوان ثالث در تهران از دنیا رفت و در حالی که پیکرش به بهشت‌زهرای تهران برده شده بود، دوستان و خانواده وی آخرین خواسته او مبنی بر دفن پیکرش در باغ آرامگاه فردوسی را مطرح کنند. این تقاضا از طریق استاد محمدرضا شفیعی کدکنی که با هر دو عزیز دوستی دیرینه داشت به اطلاع رهبر انقلاب، آیت‌ا... خامنه‌ای رسید و ایشان هم با اجرای خواسته شاعر تازه درگذشته خراسانی موافقت کردند و بدین‌گونه پیکرم. امید رهسپار مشهد شد. البته صدور اجازه دفن اخوان ثالث ابتدای کار بود و قصه سر دراز داشت، زیرا بر سر این‌که اخوان کجای آرامگاه دفن شود، میان مسؤولان وقت، اختلاف‌نظر فراوانی از سر ل‌سوزی پیش‌آمد. مخالفان معتقد بودند اخوان آدم بزرگی است ولی وقتی در باغ آرامگاه فردوسی دفن شود، نمی‌توان برایش کاری کرد، زیرا هر یادمانی در برابر بنای آرامگاه حکیم توس کوچک به‌نظر می‌رسد و کار بسیار جدی هم نمی‌توان انجام داد، زیرا هرچند اخوان بزرگ است اما نمی‌تواند با فردوسی روبرو شود، به همین دلیل اینجا گمنام خواهد ماند. موافقان اما می‌گفتند جای اخوان همین جاست و باید در کنار فردوسی به خاک سپرده شود. سرانجام هم توافق شد که پیکر اخوان در کنار موزه که به‌نوعی نگاهی جدا از نگاه به بنای آرامگاه فردوسی

درگاه‌نشینان

دومین گروه از همسایگان همیشگی حکیم توس مدفونان در نزدیکی ورودی باغ آرامگاه یا به روایت ما درگاه‌نشینان حکیم هستند. این جمع که اکنون تعدادشان به ۱۴ نفر رسیده در فاصله ۵۰متری بیرون از باغ آرامگاه فردوسی در آرامستان شعری توس آرمیده‌اند. ماجرای مجاور فردوسی شدن این جمع از اهل فرهنگ و ادب خراسان بی‌ارتباط با ماجرای دفن م. امید در این خطه نیست. داستان از این قرار است که در یکی از نخستین جلسات شعری پس از دفن م. امید در مشهد، شاعران خراسانی به این فکر می‌افتند تا از رهبر انقلاب بخواهند محلی در توس برای ایجاد آرامگاه شاعران خراسان اختصاص پیدا کند. غلامرضا قدسی، از شاعران انقلابی مشهد وظیفه در میان گذاشتن این درخواست به رهبر انقلاب را بر عهده می‌گیرد و در سفری به تهران این درخواست را به آیت‌ا...خامنه‌ای که دوست مشترک تمامی شاعران حاضر در جمع بودند، ابراز می‌کند و ایشان هم توصیه‌نامه‌ای به میراث فرهنگی خراسان ارسال می‌کنند تا محلی برای این امر در توس درنظر گرفته شود. پس از این توصیه‌نامه، شعری خراسانی در نامه‌ای به مدیر وقت میراث فرهنگی خراسان خواستار اختصاص قطعه‌زمینی در مجاورت

شاعر،شهر،خراسانی

برای تشخیص افرادی هم که صلاحیت دفن در درگاه باغ حکیم توس را دارند، هیات امنایی تشکیل می‌شود و آنان شاعر، خراسانی و شهریه بودن را سه شرط اصلی دفن در این محل اعلام می‌کنند.

دکتر یاحقی، عضو این هیات امنا شروط بالا را این‌گونه توصیف می‌کند: «آرامگاه فقط مخصوص شاعران است و نه نویسندگان، علما، پژوهشگران و... یعنی فرد باید حتما شاعر باشد. شاعر هم کسی است که شخصیت شعری و ادبی او را این شورا تایید کند، یعنی شهرت به شعر و شاعری

مجاوران

اما دسته سوم آنانی که به عشق فردوسی، دیار توس را آرامگاه همیشگی خود قرار داده‌اند، افراد دفن شده در قبرستان عمومی روستای مجاور آرامگاه هستند. شاخص‌ترین این افراد خانواده دکتر بختیار یعنی دکتر ابوالقاسم بختیار، نخستین پزشک تحصیلکرده ایرانی در آمریکا و مؤسس دانشکده پزشکی دانشگاه تهران، و همسر آمریکایی او هلن جفریز بختیار، موسس نخستین مدرسه پرستاری ایران، یکی از پسران و یکی از نوادگان ایشان هستند. ابوالقاسم بختیار به‌سبب ارادتی که به حکیم ابوالقاسم فردوسی داشت، وصیت کرد تا او را پس از مرگ در آرامستان محله فردوسی و در جوار حکیم سخن به خاک بسپارند که این امر در دی ۱۳۹۹ انجام شد.

همسر آمریکایی او هلن جفریز هم به سبب عشق و علاقه‌ای که میان او و همسرش برقرار

است، گردشگری دوباره در سطح دنیا فعالیت خود را آغاز کند. وی خطاب به سفیر ارمنستان یادآور شد که ایران می‌تواند برای آشناسازی معرفی ظرفیت‌های گردشگری ایران فم‌تور متشکل از خبرنگاران و آژانس‌های گردشگری برگزار کند که این موضوع می‌تواند موجب افزایش تعداد گردشگران شود. /میراث آریا

نمایی از آرامگاه حکیم توس، فردوسی بزرگ / عکس: میزبان

آرامگاه حکیم توس

را می‌طلبید به خاک سپرده شود تا اگر یادمانی هم برای او ایجاد شد، هم شأن فردوسی معاصر حفظ شود و هم شان حکیم توس.

خاک پای مردم

اما دومین و آخرین ساکن همیشگی باغ آرامگاه حکیم توس که آخرین مدفون در این محدوده هم محسوب می‌شود کسی جز خسروآواز ایران، محمدرضا شجریان نیست. درباره دفن او نیز در توس دو روایت است. روایت نخست از صدور دستور اجازه دفن این بزرگ استاد آواز ایرانی در حریم حکیم توس از سوی رئیس‌جمهور روحانی پس از وخیم شدن وضعیت جسمی شجریان در شهریورماه و به خواست خانواده استاد خبر می‌دهد اما در روایت دوم بار دیگر نام استاد شفیعی کدکنی به میان می‌آید که همان روند طی‌شده برای دفن اخوان ثالث را دگرپراه طی کرده است. به هر روی هرکدام از این روایت‌ها درست باشد از ۹۰مهرماه گذشته فردوسی دو مهمان دائمی دارد؛ یکی مهدی اخوان ثالث که در کنار موزه‌اش آرمیده و دیگری محمدرضا شجریان که در مسیر فرعی بین ورودی مجموعه و مزار فردوسی در زیر پای مردم دفن شده تا به روایت خودش خاک پای مردم ایران باشد.

داشته باشد، مجموعه چاپ کرده باشد و به‌هرحال هیات‌امنا او را شاعر بدانند. قید خراسانی بودن هم وجود دارد، یعنی فقط شاعران خراسان در این مکان دفن می‌شوند، چه کسانی که در خراسان متولد شده اما در محل دیگری سکونت دارند و چه کسانی که پرورده خراسان هستند، یعنی در جای دیگر متولد شده‌اند ولی در خراسان نشوونمو یافته‌اند و به خراسانی بودن شهره هستند.»

از گلچین معانی تا بزرگر

درست بر همین اساس بود که احمد گلچین‌معانی، متوفی در اردیبهشت ۱۳۷۹ اولین فرد دفن شده در این آرامگاه شد. گلچین‌معانی گرچه تهرانی بود اما ۴۰سال از عمر خود را در مشهد سپری کرد و آثار درخوری را به یادگار گذاشت. پس از او نوبت به شاعر مشهدی، احمد کمال‌پور،متخلص به «کمال» رسید که در شهریور۱۳۷۹ در این مجموعه دفن شد. ذبیح‌ا... صاحبکار متخلص به سهی درگذشته در اسفند۱۳۸۱، عمادالدین حسن برقعی معروف به عماد خراسانی، غزل‌سرا و قصیده‌سرای مشهور خراسان و یار دیربین اخوان ثالث درگذشته در بهمن ۱۳۸۲، عشرت قهرمان متخلص به نکيسا درگذشته در اردیبهشت ۱۳۸۴، محمد قهرمان شاعر برجسته سبک هندی درگذشته در ۱۲ اردیبهشت ۱۳۹۲، احمد شهنآ ضلع سوم شاعران توسی مقیم پایتخت در کنار اخوان و عماد خراسانی، درگذشته در اردیبهشت ۱۳۹۴، علی باقرزاده، متخلص به بقا درگذشته در آذر۱۳۹۵ و سرانجام امیر بزرگر خراسانی درگذشته در تیر ۱۳۹۸ دیگر شاعران برجسته خراسانی مدفون در درگاه باغ آرامگاه فردوسی هستند. البته بزرگر خراسانی آخرین فرد دفن شده برای همیشه در این مکان است، زیرا پس از آن در جریان بهسازی پیشخوان آرامگاه حکیم توس سایر قبور پر شد تا خللی به ثبت جهانی توس وارد نشود.

بود، وصیت کرد در کنار وی دفن شود و فرزندشان هم که در آمریکا بر اثر سانحه رانندگی درگذشت نیز چنین وصیتی داشت. البته دیگر فرزندشان یعنی دکتر شریعتی اسلام‌شناسان معاصرو مترجم آثار دکتر شریعتی و استاد مطهری به انگلیسی بود، به دلیل همین علاقه به فردوسی و خانواده وصیت کرده بود تا در توس دفن شود اما درگذشت غیرمنتظره‌اش در مهر ۹۹ در اوج کرونا در آمریکا مانع تحقق این وصیت شد.